

Голові Разової спеціалізованої вченої ради ДФ 17.051.084

Запорізького національного університету

доктору юридичних наук, професору,

члену-кореспонденту Національної академії правових наук України,

заслуженому юристу України

Коломоєць Т.О.

ВІДГУК

кандидата юридичних наук, доцента

БОЙКО Ірини Володимирівни

на дисертаційну роботу

Кріцака Ігоря Любомировича

на тему «Досудове врегулювання адміністративно-правових спорів:

національний досвід та міжнародні стандарти»,

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії

з галузі знань 08 Право, за спеціальністю 081 Право

Актуальність теми дослідження. Не зважаючи на достатній рівень уваги, приділеної проблемам адміністративних процедур і діяльності органів публічної влади, наразі у вітчизняній науці не сформульовано цілісної та несутеречливої концепції адміністративних процедур досудового врегулювання адміністративно-правових спорів, видів, форм та методів їх реалізації, які б сприяли ефективному функціонуванню системи позасудового урегулювання публічно-правових спорів. Саме це і зумовлює необхідність проведення окремого наукового дослідження правових засад та способів досудового врегулювання адміністративно-правових спорів в національній

доктрині та з урахуванням аналізу та можливого запровадження зарубіжного досвіду у цій сфері чому і присв'ячено наукову роботу Кріцака І.Л.

З урахуванням вивчення дисертації та публікацій автора можна стверджувати, що дисертаційне дослідження Кріцака І.Л. являє собою нове за концептуальним підходом та шляхами його реалізації науковим дослідженням, в якому, спираючись на результати критичного аналізу існуючих наукових напрацювань, чинного законодавства, міжнародного досвіду з позицій науки адміністративного та адміністративно-процедурного права теоретично обґрунтовано концептуальні положення, які стосуються вирішення проблеми досудового врегулювання адміністративно-правових спорів, що обумовило актуальність теми дисертації, її наукове значення для розвитку правової науки.

Мета і задачі дисертаційного дослідження сформульовані досить коректно, а цілісність дослідження забезпечується належним структуруванням матеріалу дисертації, яке є досить логічним і таким, що відповідає меті та задачам дисертаційного дослідження.

Належний рівень достовірності та обґрунтованості результатів дисертаційного дослідження Кріцака І.Л. забезпечується використанням всього спектру наукових підходів та методів пізнання складних юридичних явищ, зокрема таких, як діалектичний підхід, формально-юридичний, історико-правовий, порівняльно-правовий, системно-структурний, функціональний та інші методи пізнання.

Емпіричну базу дослідження складають: статистичні дані, розміщені на офіційному сайті Державної судової адміністрації України, узагальнення судової практики, систематизовані в рішеннях апеляційних адміністративних судів, Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду, аналітичні дані динаміки діяльності адміністративних судів щодо судового розгляду та вирішення спорів щодо оскарження рішення суб'єктів по досудовому врегулюванню адміністративно-правових спорів в період 2020-2022 років.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна.

Більшість наукових положень, рекомендації та висновків представленого дисертації є належним чином обґрунтованими та достовірними, оскільки обумовлені використанням результатів впровадження різних способів досудового врегулювання адміністративно-правових спорів.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є одним із перших комплексних досліджень, виконаних крізь призму людиноцентристської ідеології, присвячених правовим та організаційним засадам досудовому врегулюванню адміністративно-правових спорів, здійсненим на основі аналізу сучасного нормативно-правового забезпечення та практики такої діяльності, результатом чого стала запропонована низка нових наукових положень і висновків, що виносяться на захист.

На особливу увагу заслуговують наступні положення, висновки, рекомендації та пропозиції, викладені в дисертації, які найбільш наочно демонструють її наукову новизну, теоретичну та практичну значущість:

- на основі аналізу законодавчих актів та правозастосовної практики систематизовано та виокремлено альтернативні процедурні форми досудового та позасудового врегулювання адміністративно-правових спорів, зокрема: здійснення адміністративних процедур оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, відповідно до Закону України «Про звернення громадян»; здійснення адміністративних процедур оскарження адміністративного акту суб'єкта владних повноважень, відповідно до Закону України «Про адміністративну процедуру»; медіації – позасудової процедури врегулювання публічно-правового конфлікту (спору), яка здійснюється за допомогою (посередництвом) медіатора; досягнення податкового компромісу при вирішенні податкових спорів, відповідно до Податкового кодексу України; адміністративного оскарження рішень у справах про адміністративні правопорушення, у порядку визначеному Кодексом України про адміністративні правопорушення та Митним кодексом

України;

- обґрунтовано необхідність імплементації законодавства ЄС та країн учасниць стосовно законодавчих підстав і процедур досудового врегулювання адміністративно-правових спорів, стосовно: створення на рівні центральних органів виконавчої влади та органах місцевого самоврядування спеціальних комісій щодо врегулювання адміністративно-правових спорів (за прикладом Литовської Республіки); запровадження процедури «адміністративної преюдиції» розгляду адміністративно-правових спорів, тобто обов'язковості використання засобів адміністративного оскарження при зверненні до суду з адміністративним позовом, в категоріях спорів незначної складності з метою зменшення навантаження на судову систему і прискорення вирішення окремих видів спорів у сфері публічно-правових відносин (за прикладом більшості європейських країн); розширення в Законі України «Про медіацію» кола осіб, які мають право виступати медіаторами надавши це право особам, які мають фахові юридичні знання для якісного надання правових послуг щодо мирового вирішення правового спору за вибором сторін спору; визначення в КАСУ категорії публічно-правових спорів в яких суддя може проводити процедуру не судового розгляду а процедуру примирення, відповідно до Закону «Про медіацію» (за прикладом Республіки Грузія); розширення змісту норм Закону України «Про адміністративну процедуру» щодо регулювання процедури оскарження не тільки рішень суб'єкта владних повноважень у формі адміністративного акту, а також оскарження дій та бездіяльності суб'єкта владних повноважень, без прийняття адміністративного акту;

- удосконалено наукові положення щодо необхідності систематизації та більш детальної регламентації етапів медіаційної процедури в Законі «Про медіацію», а також визначення чітких алгоритмів дій медіатора по вирішенню спору, визначення правомочності рішення, яке приймає медіатор в результаті вирішення спору та можливості його оскарження в суді, розширення та конкретизації положень щодо особливостей проведення

медіаційної процедури по вирішенню окремо категорій публічно-правових та приватно-правових спорів;

- систематизовано положення щодо необхідності більш широкого запровадження процедури досудового (позасудового) вирішення публічно-правових спорів, визначеної в Законі України «Про адміністративну процедуру»; встановлено, що для удосконалення процедури досудового врегулювання адміністративно-правових спорів доцільно розширити зміст норм Закону України «Про адміністративну процедуру» щодо регулювання процедури оскарження не тільки рішень суб'єкта владних повноважень у формі адміністративного акту, а також оскарження дій та бездіяльності суб'єкта владних повноважень, без прийняття адміністративного акту, тобто розширити - предмет оскарження.

Повнота викладу основних результатів дисертації в наукових фахових виданнях. Основні теоретичні висновки та практичні рекомендації, що містяться у дисертації, викладені у десяти публікаціях, серед яких: 4 фахові статті, 1 стаття у зарубіжному виданні, а також у п'яти тезах доповідей на науково-практичних конференціях, що свідчить про достатнє та різностороннє впровадження результатів дослідження.

Дисертаційне дослідження виконане автором самостійно з використанням останніх досягнень теорії конституційного та адміністративного права. Усі сформульовані в ньому положення, висновки та пропозиції обґрунтовані на основі особистих досліджень автора. Автор для аргументації власних положень і висновків використовував напрацювання інших учених, на які обов'язково робилися посилання.

Дисертацію оформлено відповідно до вимог, встановлених МОН України.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони мають як науково-теоретичну, так і практичну сферу застосування і використання. Положення та висновки дисертації можуть бути підґрунтям для подальшого дослідження бути основою для подальших наукових

досліджень процедур досудового врегулювання адміністративно-правових спорів.

Дискусійні положення дисертаційного дослідження. У цілому позитивно оцінюючи дисертацію Кріцака Ігоря Любомировича необхідно висловити ряд зауважень, звернути увагу на твердження, що викликають сумніви та можуть слугувати підґрунтям для дискусії під час її захисту:

1. Додатковими аргументами обґрунтованості актуальності теми роботи та її наукових положень стали б результати аналізу статистичної інформації щодо процедур досудового врегулювання адміністративно-правових спорів (медіації, розгляду скаргу, адміністративного оскарження рішень у справах про адміністративні правопорушення та ін.).

2. Одним із положень новизни роботи є напрацювання автором шляхів удосконалення нормативно-правових засад досудового врегулювання адміністративно-правових спорів, зокрема автором запропоновано розширити зміст норм Закону України «Про адміністративну процедуру» щодо регулювання процедури оскарження не тільки рішень суб'єкта владних повноважень у формі адміністративного акту, а також оскарження дій та бездіяльності суб'єкта владних повноважень, без прийняття адміністративного акту (с. 164 роботи). В той же час у висновках роботи доцільно було б систематизувати такі положення у формі пропозиції до законодавства.

3. Слід критично сприйняти пропозицію автора щодо доповнення КАСУ окремою главою «Глава 4-1. Врегулювання спору за участю медіатора», в якій виписати виключно процедуру участі медіатора в судовому процесі, коли відкрито провадження в суді, розширити повноваження судді адміністративного суду щодо сприяння примиренню сторін на стадії підготовчого провадження; врегулювати процедуру медіаторства в конкретному спорі в договорі про проведення медіації (с.165 роботи). Адже Закон України «Про медіацію» визначає її як позасудову процедуру вирішення правових спорів, та й сам автор відносить медіацію до

одного із альтернативних способів вирішення адміністративно-правового спору, характеризуючи його процедуру в підрозділі 1.4 роботи.

4. В роботі варто було приділити більшій увазі дослідженню позитивного досвіду запровадження альтернативних процедур вирішення адміністративно-правових спорів на підставі аналізу законодавства про адміністративну процедуру в зарубіжних країнах, які мають усталену практику їх розгляду.

В цілому зазначені зауваження не впливають на позитивну оцінку виконаної роботи і характеризують її новаторський характер та складність предмету наукового аналізу, що викликає бажання дискутувати.

На підставі викладеного, слід резюмувати, що дисертація «Досудове врегулювання адміністративно-правових спорів: національний досвід та міжнародні стандарти» є завершеною самостійною працею, в якій отримано ряд нових науково обґрунтованих теоретичних результатів, що в сукупності вирішують важливу наукову проблему систематизації та оновлення теоретико-правової досудових (позасудових) процедур вирішення адміністративно-правових спорів. Вона відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44), а її автор – Кріцак Ігор Любомирович – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

**Офіційний опонент –
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри адміністративного права
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого**

Ірина БОЙКО